

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының область Советиниң органы

Кызыл шөлге парад болгаш чыскаал

Май Бириң Москвазы туктар-биле шиметинип чектелген турган. Кызыл шөл байырлалдың кайгамчык чаагай хевир-иничи кире берген. Кызыл шөлде Ленинниң болгаш Сталинниң портреттери.

Кызыл шөлге келир черлерде болгаш шөлдүн бодуну гранит дөңгөлүндө шериглер чыскаалыпкан.

Индиерлер кижилер-биле дүрген долдуруп турган. ССРЭ-ниң болгаш РСФСР-ниң Дээди Советтериниң депутаттары, министрлер, хөй-инитиниң ажилдакчылары, эртемниң, литературага болгаш уран-чүүлдүң ажалдакчылары, бүдүрүлгениң чаарткычылары олуларын ээлепкен. Делегейниң он-он чурттарында даштык аалчылар олуржуп турган. Локаллар—дипломаттыг корпустан, шериг штабтарын кижигүңөрү.

Ленинниң болгаш Сталинниң Мавзолейиниң индиериче Г. М. Маленков, Н. С. Хрущёв, К. Е. Ворошилов, Л. М. Каганович, А. И. Микоян, М. З. Сабуров, Н. М. Шверник, М. А. Суворов, П. Н. Поспелов, Н. Н. Шаталин, Совет Эвилелиниң Чепсектиң Күштериниң маршаллары, генералдары болгаш адмиралдары көрдүрүп үнген. Бүгү шөлге байырлалды уран-иниттин чалгы чыгылап турган.

Совет Эвилелиниң Маршалы Н. А. Булганиниң чугаазы

Эштер солдаттар болгаш матростар, сержантылар болгаш старшиналар!

Эштер офицерлер, генералдар болгаш адмиралдар!

Совет Эвилелиниң ажилчы чоннары!

Даштыкыдан келген бистин эргим аалчыларымыс!

Совет чазактын болгаш Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитединиң мурнундан силерге Май Бириң хүнүн таварыштыр байыр чедирип тур мен.

Майның Бири—бүгү делегейниң ажилчы чоннарының эп-сеткил каттыштырылажааның хүнү, бүгү чурттарының ажилчылларының акымалышчы чорунуң хүнү. Бо хүн бүгү делегейде ажилчы чоннар империалистг реакцияга удур демиселге буттарының чангыс эвин, тайбыңның болгаш улустарының айык чок чорунуң херээн эчингге чедир камгалаар деп буттарының күзел-чүктүүдүн чынындандыр көргүзүп турарлар.

Кижилер төрелгениң үштүк бир кезин Май Бириң чачыл болган байырлалың капиталистг кулданышкындан кезээ-мөңгөде хосталган чаа, хостуг амьдыралдың байдалдарында, социализмниң болгаш демократияларниң чайгылыш чок өзүлдөзүн болгаш быжыгышкынының байдалында демдегелеп турар.

Бистин хөй националдыг Совет Эвилелиниң улустары бөгүн буттарының бузулбас байыралың болгаш Маркс — Энгельс — Ленин — Сталинниң идеяларына чайгылыш чок шыңчылың, коммунизмниң херээ дээш демисежиринге буттарының белегин чынындандыр көргүзүп, Коммунистг партияны болгаш Совет чазакты долгандыр буттарының хурээдениң улам-на сырый каттыштырып турарлар.

Совет улус Май Бириң байырлалың бо чылын мурундагызы-биле бир дөмей чаа-чаа күш-ажылчы тилелелер-биле уткуп турар. Аар улестүрүң дайын сөөлүндө чылдарың дүргүзүндө чедип алдынган күчүдүг өзүлдөзүң үндөзүңниң партия болгаш чазак бүгү улустунг бир эп-сеткилдиг деткимчи-биле көдээ ажил-агынның чык болгаш ашчым улестүрүңүдү дүргөдетинген хөгжүлдөзүң программаны амьдыралда чедишкениңг боттандырып турар.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң чаа доозулган сессиязы коммунистг тургузушкунуң бүгү адырларыңа совет улустуң кыганы кайгамчык улуг ажилды түндөлдөриң үндүрүп, Коммунистг партияны, Совет чазактын болгаш улустун сырый каттыжышкының чынындандыр көргүскөн. Бодунуң Төрээн чуртунуң чаагай чорунга бүгү совет кижилериниң чаагай байдалын улам ырай бедидери дээш чогадыкчы өзү-биле ажилдарыңа ажилчылларың, кез хозчуларың болгаш бистин улустуң интеллиген-

күрүе аппаратының ажилын экижидери эргежок чугула.

Чепсектиң Күштериниң бот составы бодунуң шериг болгаш политиктиг билгилери моон сонгаар-даа чүткүлдүг бедидери, бодунуң дайынч мергежилни болбазырадыры база эргежок чугула.

Бүгү делегейниң ажилчы чоннарының эп-сеткил каттыштырылажааның хүнү—Май Бири делегерезиң!

Маадырлыг совет улус болгаш оон эресп Маадырлыг Чепсектиң Күштери делегерезиң!

Совет чазак делегерезиң!
Коммунизмни тургузуу дээш демиселге бистингу улустуң сорук кийрикчи болгаш удурткучу улуг күжү—Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязы делегерезиң! Ура!

Министриниң түндөк сөстөринге шериглер күчүлүг «Ура!»-биле харылап турган Совет Эвилелиниң Күрүе Гимнизиң аялганы кайгамчык чаагай чагылап турган. Кремльден артиллерия салоду Москваның кудумчуларыңа чагылап турган.

Төгү музейинден бириң колонна шөлдүп чоруткан. Парадты анык барабанчылар ажыткан.

Индиерниң баары-биле шериг академияларының дыңаакчылары эртин эгелзед. Кызыл туктуг Ленин орденниң болгаш Суворов орденниң I чергелиги М. В. Фрунзе аттыг шериг Академиязының батальоннарының сырый каттышкан одуртулары шөлдүп чоруткан.

Бедик мергежилдиг команда кадрларын белеткээрлик талазы-биле дарганналга чери—Фрунзе аттыг Академия. Ам оон факультеттеринде 29 националдарың төлөөлекчилери өөренип турар, оларны арзында—Совет Эвилелиниң Маадырлары 50 киж бар.

В. И. Ленин аттыг Ленин орденниң шериг-политиктиг Кызыл туктуг Академия—маршта. Армияны болгаш флоттук политайылдакчыларының ол дээди школазы 35 чыл туруп олген.

Кызыл шөлге чаа-чаа кезектер кирип үргүлчүлдөн. Далайжыларның одуртуларының кырында шериг далай флотунуң ак-көк тугу кирип чалгып турган. Далайжылар кончуг чараш чоруп турган! Чагыс-аай баямның, чагыс-аай чыскаалдыг чоруп турганнар. Далайжыларның чыскаалган полкузун дуржугалыг шериг начальниги контр-адмирал Степанов баштаан.

Бистин Чепсектиң Күштеривис дээш аныкшылды болгаш чогаар-аанышкыны РСФСР-ниң Дээди Совети аттыг чадаг шеригниң эң хоочун училищезиниң курсантылары хайыктырган.

Кызыгааржылар көстүп келирге индиерлерге адыш часкаашкынары чагылап турган. Кызыгаарларның көрүңгү камгалакчылары! Оларны эресп-маадырлыг чорутканы кым билбес дээр.

Шериг парадның эң анык киржикчилери—Туладан болгаш Новочеркасидан келген суворовчулары, Ленинградтан келген нахимовчулары көрүңкүлөр изни-биле байылааннар.

Агаарда—аар реактивтиг бомбардировщиктер. Бистин Чепсектиң Күштеривисниң техниктиг хандырылагызы чыл келген тудум-на өзүп турар. Бистин урар-чүүлдүс бедик техниктиг депшилетиг. Баштап чоруур канчаар-даа аажок улуг реактивтиг корабль магаданчыг чаагай болган. Күчүдүг, бо үеге чедир көстүп көрбөзү машина! Бөлүктү подполковник Сарыгин биле полковник Рошин олар баштап чорааннар.

Индиер оларны адыш часкаашкыны-биле уткан. Оон соонда аны-бүрү конструкцияларлыг реактивтиг бомбардировщиктер эрктен. Ол кайгамчыкты машиналарны штурвалында—Совет Эвилелиниң Маадырлары полковник Хвостонов биле полковник Кибалко, бомбачы согушкунуарының болгаш агаар-бодустуң берге байдалдарыңа ужударың мастерлери, Совет Эвилелиниң Маадыры подполковник Шандула, подполковниктер Агафонов, Луккин.

Полковник Астаховтун баштаан реактивтиг истребительлерниң ужудушкунуары бүгү-нитиге магаданчыг болган. Дүрген урар самолеттар шөлдүн кыры-биле сылдыс чүтүргени ышкаш, сыгыгайыңдыр эрктеннер.

Ол-ла үеге чер кырының шериглериниң парады үргүлчүлөп турган. Шөлдүн делгеми-биле бронетранспортерлер көшкелендир чоруп турган. Моторларың даажы Таманың кызыл туктуг Суворов орденниги М. И. Калинин аттыг гвардейжи адыж дивизиязы солаан.

Таман дивизиязының моторларының даажы соксаваанда-ла артиллерияның маршы эгелзед. Ону зистерниң колонналары ажыткан Машина бүрүзүңүң принциптеринде-боолар. Чыскаалдыг деини тутпашаан, маневрениң чык артиллериялары эрктен. Бооларны калибрлери улгадып турган. Күчүлүг зенит туруштары чоруп турган. Оларны гаубицалар, ыракшыл артиллериялар солаан. Гвардейжи чаа минометтарын парадка көстүп келгени адыжларың өөрүшкүзүң болдуруң.

Дайынчы техниканың маршы канчаар-даа аажок улуг. Совет эртемденер Төрээн чурттуң камгалакчыларыңа эртемниң болгаш техниканың бединге четкен чепсегленнишкенин бергенер. Оларны бистин солдаттарымыс болгаш офицерлеривис чедишкени-биле шигээдиң эп турарлар.

Кызыл шөлдө шериглерниң эргиниңиң шеригниң каттышкан үрер-хөгжүмү дооскан. Чүс-чүс кижилер журуңгун мун-мун үрер-хөгжүмчүлөр композитор Руновтун «Найысладды маршы» ойнавышаан эрктен.

Май бириң парад утундурбас болушкун болган. Ол болза, тайбы күш-ажылды камгалаанда, бистин Төрээн чурттуң анык чок чорунуң камгалаанда турар Совет Эвилелиниң Чепсектиң Күштериниң күчүзүң чынындандыр керчелел болган.

шилчедериниң дугайында Хоойлу (2 арын).

ВЛКСМ ТК-да болгаш ССРЭ-ниң совхозтар министрствозунда (2 арын).

Даштыкы херектер министрлериниң Женева чөвүлөп хуралына 1954 чылдың апрель 28-те Чжоу Энь-лайның делегелди (3 арын).

Совхозтуң мал ажылыңча онза

кизээгейни салыр (4 арын).
А. Кумаик.—Хүлээлелерин күүсеткенер (4 арын).

К. Бора-Көже.—Хаван оолдарың өстүрүп турар (4 арын).

Даштыкы херектер министрлериниң Женева чөвүлөп хуралы (4 арын).

В. М. Молотовтун дээржи Ж. Бидобиле ужурашканы (4 арын).

Май бириң байырлалың Кызыл хоорайга демдегелеп эрттиргени

Апрельдин 30-де Сталин аттыг культура Бажыныңа ажилчы чоннарың бүгү делегей эп-сеткил каттыжышкынының хүнү—Май 1-ни уткаан байырлыг хурал болган.

Культура Бажының улуг залыңга партия, совет болгаш хөй-инити организацияларының төлөөлери, хоорайны бүдүрүлгелериниң мурнакчылары, культураның ажилдакчылары долдуруп олурупкан. Май 4-ни уткаан ажилчы чоннар депутаттарың Кызыл хоорай Советиниң партия болгаш хөй-инити организацияларының каттышкан байырлыг хуралы СЭКП Кызыл хооромунуң секретары эш Анкудинов ажыткан.

Байырлыг хуралга СЭКП Тыва обкомунуң секретары эш Резинченко илеткел кылган.

Байырлыг хуралдың соонда концерт болган.

Чыстың кайгамчыктыг байырлалы—Май 1. Ол хүн Кызыл хоорай канжыгында-даа артык каас-чараш апарган турган. Хоорайның улуг бүдүрүлгө черлери, албан организациялары, улуг-улуг тудулары кызыл-чайт кылдыр каастаныпкан турган. Улуг баштыкчылар—Маркстың, Энгельстың, Ленинниң, Сталинниң портреттери, Коммунистг партияны болгаш Совет чазактын удурткучуларының портреттери бажыңарың көскү черлеринде.

Ол хүн аяк болгаш каас болган. Байырлалчыг кылдыр кетипкен ажилчы чоннар түс-түс чыгыр черлеринге өөрүшкүдүг болгаш ыр-шоорлуг чоруп турганнар...

Кижилерниң шушкан агышкының кырында анык-бүрү плакаттар, транспарантылар... Лозунгалар—СЭКП ТК-ның Май бирге Кызылгыларыңдан сөстөр...

Май 1-ниң хүнүндө, социалистг чаа амьдыралды тургузуп турар, көдээ ажил-агынның болгаш улестүрүң улам аныгы көрдүлүшкүңү дээш, улустуң чайгылыш чок чаагай чоруу дээш чедишкениңг демисежип турар улус демократиязының чурттарының ажилчы чоннары совет улуска акы-дунманың байырың чедиргенер.

Май бириң чыскаалының киржикчилери улус демократиязының чурттарының удурткучуларының дортреттерин көдүрүп алган эртин турганнар. Москваның Кремлиниң ханналарыңдан Корейниң маадырлыг улустарыңа, Германияның демократтыг күштеринге, япон улуска, Англияны, Американы Каттышкан Штаттарының, Францияны болгаш Италияны ажилчы чоннарыңа акы-дунманың йөрээлдери чагылап турган.

Даштыкы чурттарың акы-дунма Коммунистг болгаш ажилчың партиязының удурткучуларының портреттери чыскаалганнарны кырында чоруп турган.

Найысладды ажилчы чоннарының чыскаалы элзэн каш шактын дүргүзүндө үргүлчүлдөн. Ону күш-культуржуларның хөй мун кижилер отряды дооскан. Шөл база каттап спортчу нитилелдерниң туктары-биле шыптылган. Күш-культуржуларның баштарының кыры-биле бөкпө-бөкпөк чекетер база каттап көдөрүлүп үнген. Шак ол чалгып-мөврэн далайның кырында, канчаар-даа аажок улуг үжүктөрдөн бижең:

— Коммунизм тилелгезинче, буржуазия!—деп, совет кижилерниң девизи.

Найысладды ажилчы чоннарының Май бириниң байырлалдыг чыскаалы болза, бистин тургууска коммунистг нитилелди тургузырың улуг херэңге боттарының бүгү күштерин болгаш чогадыкчы энергиязың утландырған партиязың, чазактын болгаш улустуң бузулбас каттыжышкынының көскү херсизин болган.

«Урожай» болгаш «Искра» спорт нитилелдериниң хол бөмбүүнү маргыдаалары, еске-даа спортчу маргыдаалар болгаш оюннар болулаан.

Май 2-ниң хүнүндө күш-культур маргыдаалары болган. Ылангыя 32 анык мөге киришкен национал хурес онза солуду болган. Адаа А. Кумаик («Тыва туду» трестиз) шүүлген, Аракчаа (көдээ ажил-агый техникуму) үжүрүлешкен.

«Урожай» болгаш «Искра» спорт нитилелдериниң хол бөмбүүнү маргыдаалары, еске-даа спортчу маргыдаалар болгаш оюннар болулаан.

СЭТА

ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Чарлыктарын бадылаар дугайында Хоойлу

Крым областы РСФСР-ниң составындан Украин ССР-ниң составынга шилчидериниң дугайында Хоойлу

Совет Социалисттиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Совети доктаадыры болза:

- 1. ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун: «Магадан областы тургузарының дугайында» 1953 чылдың декабрь 3-теги; «РСФСР-ниң составында Балашово областы тургузарының дугайында» 1954 чылдың январь 6-дагы; «РСФСР-ниң составында Белгород областы тургузарының дугайында» 1954 чылдың январь 6-дагы; «РСФСР-ниң составында Каменск областы тургузарының дугайында» 1954 чылдың январь 6-дагы; «РСФСР-ниң составында Липецк областы тургузарының дугайында» 1954 чылдың январь 6-дагы; «РСФСР-ниң составында Арзамас областы тургузарының дугайында» 1954 чылдың январь 7-деги; «Украин ССР-ниң составында Черкассы областы тургузарының дугайында» 1954 чылдың январь 7-деги; «Проскуров хоорайынь Хмельницкий хоорай кылдыр база Каменец-Подольск областы Хмельницкий область кылдыр эде адаарының дугайында» 1954 чылдың февраль 4-теги; «Украин ССР-ниң Измаиль областы дүжүрениниң дугайында» 1954 чылдың февраль 15-теги Чарлыктары бадылаар.

- «ССРЭ-ниң Электростанцияларның ниити-эвилел министрствозун болгаш ССРЭ-ниң Электротехника үлөтпүүнүң ниити-эвилел министрствозун тургузарының дугайында» 1954 чылдың апрель 17-деги; «ССРЭ-ниң Судно тудуушкунунун үлөтпүүнүң ниити-эвилел министрствозун, ССРЭ-ниң Транспорт машина тудуушкунунун ниити-эвилел министрствозун, ССРЭ-ниң Аар машина тудуушкунунун ниити-эвилел министрствозун база ССРЭ-ниң Туруг болгаш орук машина тудуушкунунун ниити-эвилел министрствозун тургузарының дугайында» 1954 чылдың апрель 19-тагы; «ССРЭ-ниң Автомобиль, трактор болгаш көдээ ажил-агы машиналар тудуушкунунун ниити-эвилел министрствозун, ССРЭ-ниң Станок тудуушкунунун болгаш дериг-херекселдер үлөтпүүнүң ниити-эвилел министрствозун база ССРЭ-ниң Машина тудуушкунунун болгаш прибор тудуушкунунун ниити-эвилел министрствозун тургузарының дугайында» 1954 чылдың апрель 19-тагы; «ССРЭ-ниң Бяш үлөтпүүнүң эвилел-республика министрствозун болгаш ССРЭ-ниң Саазын болгаш ыяш ажилдап кылар үлөтпүүнүң ниити-эвилел министрствозун тургузарының дугайында» 1954 чылдың апрель 19-тагы; «ССРЭ-ниң Металлургия болгаш химия үлөтпүүнүң тудуушкунунун ниити-эвилел министрствозун болгаш ССРЭ-ниң Тудуг эвилел-республика министрствозун тургузарының дугайында» 1954 чылдың апрель 19-тагы;

Совет Социалисттиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Совети доктаадыры болза:

- 1. Крым областы Россияниң Совет Федеративтиг Социалисттиг Республикасының составындан Украин Совет Социалисттиг Республиканың составынга шилчидериниң дугайында ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун 1954 чылдың февраль 19-тагы Чарлыын бадылаар.
- 2. ССРЭ Конституциязының 22 болгаш 23 дугаар чүүлдеринге чогуур өскертүүлелерни кириер.

ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Даргазы К. ВОРОШИЛОВ, ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Секретары Н. ПЕГОВ.

Москва, Кремль. 1954 жылдың апрель 26.

ВЛКСМ ТК-да болгаш ССРЭ-ниң Совхозтар министрствозунда

Көдээ ажил-агының мурунуга Коммунисттиг партияның болгаш Совет Чазактың салган сорулгаларың чешишкениң шитпирдээр дээш совхозтарда аныктарының трактор-хову бригадаларының Бүгү-эвилелдиң социалисттиг чарыкын организаастаарының дугайында шитпирни ВЛКСМ ТК болгаш ССРЭ-ниң Совхозтар министрствозун үндүргөн.

Чарыштың кол үндезини кылдыр аныктарының трактор-хову бригадаларының бүгү культураларының доктаатынган планның дүжүттүңүнү күүсселдени, хову ажилдарын чогуур өйдүлө болгаш шынарлыг кылдыр чоруларын, техниканы бедик бүдүрүчүлүг ажилдарын, совхоз бүдүрүлгезиниң бүгү адыларын улам ыңай көдүреринге иделкейлиг киржини салыр ужурулуг.

Совхозтарының механизмдарының ниити чарыкына эң эки көргүзүлгөн чеди алган аныктарының трактор-хову бригадаларының Бүгү-эвилелдиң чарыкының тилекчиз кылдыр санаар. Үш бирги, беш ийги болгаш чеди бешки черлерин доктааткан.

Бирги черин алган бригадаларга ВЛКСМ ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Совхозтар министрствозунун шилчир Кызыл туктарын тыпсыр болгаш өртөктиг белектер-биле шаңнаар. Бригадаларың кежигүннерин ВЛКСМ ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Совхозтар министрствозунун хундүлүг бижиткери-биле шаңнаар болгаш аакша шаңналы-биле шаңнаар.

Ийги черин алган бригадаларга ВЛКСМ ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Совхозтар министрствозунун шилчир Кызыл туктарын тыпсыр, өртөктиг белектер-биле шаңнаар. Бригадаларың кежигүннерин ВЛКСМ ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Совхозтар министрствозунун хундүлүг бижиткери-биле шаңнаар болгаш аакша шаңналы-биле шаңнаар.

Аныктарының трактор-хову бригадаларының Бүгү-эвилел социалисттиг чарыкының түңгөлүг ВЛКСМ ТК ССРЭ-ниң Совхозтар министрствозун-биле кады чылда ийи катат-чарыштың тилекчилери бирги черин алыры дээш кандидаттарга киргенде—июль 1-де (баш бурунгар) болгаш декабрь 1-де—социалисттиг чарыштың шуут түңгөлдери үңгенде үндүрер.

Совет-нидерланды садыг харылзааларына

1954 чылдың апрель 28-те чедилкениң доозулган чугаала-ажымшыктарының түңгөлүгүндө, Совет Социалисттиг Республиканың Эвилели биле Нидерландының Хаан чериниң аразына 1954 чылда бот-боттарына барааннар бержиниң дугайында протоколга ат Гаагага салдыган. Ийи чурттар аразына садыг харылзаалары доктаадып турар 1948 чылдың июль 2-деги совет-нидерланд дугуржулга үндөзилеш протоколга ат салдыган.

Протоколга болза, ССРЭ-ден Нидерландыга тараан, ыяш материалдары, целлюлоздары, антрацитти, хөмүр дашты, апатит-концентратты, даг-дүгүн, чинк автомобильдерни, өлүктү, консервалары болгаш өске-даа барааннарны чедирип бээрин көрүп турар.

Нидерланды болза, Совет Эвилелинге чүк сөөртүр судноларны, рефрижератор судноларны, землекти...

1954 чылдың апрель 28-те чедилкениң доозулган чугаала-ажымшыктарының түңгөлүгүндө, Совет Социалисттиг Республиканың Эвилели биле Нидерландының Хаан чериниң аразына 1954 чылда бот-боттарына барааннар бержиниң дугайында протоколга ат Гаагага салдыган. Ийи чурттар аразына садыг харылзаалары доктаадып турар 1948 чылдың июль 2-деги совет-нидерланд дугуржулга үндөзилеш протоколга ат салдыган.

Протоколга болза, ССРЭ-ден Нидерландыга тараан, ыяш материалдары, целлюлоздары, антрацитти, хөмүр дашты, апатит-концентратты, даг-дүгүн, чинк автомобильдерни, өлүктү, консервалары болгаш өске-даа барааннарны чедирип бээрин көрүп турар.

Нидерланды болза, Совет Эвилелинге чүк сөөртүр судноларны, рефрижератор судноларны, землекти...

Төрөөн чуртмунуң чаагай чоруунга

1945 чылда Кызылдың алгы заводунун кидис идик кылар пехинге өренкичлеп кирген мен. Фадей Газизовч Газизов кидис идик кыларына шынап-ла мергежилди ажилчы турган. Ол, өөрүнүң муракчы дуржулгазы-биле бодунун мергежилни улам-на байдып, хожудат турарларга дузалал чоруур, бөдүң болгаш ак-сеткилдиг чамы-биле мени идик кыларына чагыс ай иштинде өөредип каан. Станокка часкаан ажилдап кирипкен үемде безин мени үргүлүч хайгаарал көөрүнгө эш Газизов шагын харамнанмай турган. Оң ачызы-биле ажилга шору мергежил, бүдүрүлгеге кадр болуксаан күзелимге четкен мен.

Ажилчы чоннарның улам өзүп турар материалды болгаш культурулук негелдерин хандырынага партияның болгаш Чазактың ап чорудуп турар чугула хемчеглеринге күш-ажылычы сорук кирген бистид заводтук коллектив чылдың бирги кварталында күрүениң арыг орулгазына 157 муң рубльди кириген азы пландан азыр 95.500 рубльдиң продукцияны бүдүргөн.

Делегейиң ажилчы чоннарының дайынчы күжүн көөрүңүң хуңу—Май бирге алдар болдуруң социалисттиг чарышка алган хулээлекчиди чедилкениң күстениңен. Бүдүрүлгө планын күүсседир дугайында чарышка киришкеш, мен квартал планын 157,2 хуу, а апрельдиң оонадданын 200 хуу күүсеткен мен.

Төрөөн чуртмунуң чечектелишикини дээш, ажилчы чоннуң материалдыг болгаш культурулук амдыралының чаагай херез дээш демиселге бичи-даа болза, бодунуң күш-ажылычы үлүг-хуумну киригеш, Май бирде күш-ажылычы чедилкениңерлиг болганымга бүгү ажилчы эштерим-биле бир дөмей өөрүп турар мен.

С. ОНДАР, заводтук стахановчузу.

Моон-биле кады, а ол ышкаш «Крым областы РСФСР-ниң составындан Украин ССР-ниң составында шилчидериниң дугайында» 1954 чылдың апрель 26-дагы ССРЭ-ниң Хоойлузуң бугаар ССРЭ Конституциязының 22 болгаш 23 дугаар чүүлдеринге чугула өскертүүлелери болгаш немелделери кирибишаан, ол чүүлдерни дараазында хевир-биле бижиер:

«22 дугаар чүүл. Россияниң Совет Федеративтиг Социалисттиг Республикасына: Алтай, Краснодар, Красноярск, Приморье, Ставрополь, Хабаровск крайлар; Амур, Арзамас, Архангельск, Астрахань, Балашово, Белгород, Брянск, Великие Луки, Владимир, Вологда, Воронеж, Горький, Грозный, Иваново, Иркутск, Калининград, Калинин, Калуга, Каменск, Кемерово, Киров, Кострома, Куйбышев, Курган, Курск, Ленинград, Липецк, Магадан, Молотов, Москва, Мурманск, Новгород, Новосибирск, Омск, Орёл, Пенза, Псков, Ростов, Рязань, Саратов, Сахалин, Свердловск, Смоленск, Сталинград, Тамбов, Томск, Тула, Тюмень, Ульяновск, Челябинск, Чита, Чкалов, Ярославль областар; Татар, Башкир, Дагестан, Бурят-Моол, Кабардин, Коми, Марий, Мордов, Соңгу-Осетия, Удмурт, Чуваш, Якут автономнун совет социалисттиг республикалар; Адыгей, Даг-Алтай, Еврей, Тыва, Хакасс, Черкес автономнун областар кирер.

«ССРЭ-ниң Хөмүр даш үлөтпүүнүң ниити-эвилел министрствозун ССРЭ-ниң Хөмүр даш үлөтпүүнүң эвилел-республика министрствозун кылдыр эде тургузарының болгаш Украин ССР-ниң Хөмүр даш үлөтпүүнүң эвилел-республика министрствозун тургузарының дугайында» 1954 чылдың апрель 19-тагы;

«ССРЭ-ниң Күрүне банкызының дугайында» 1954 чылдың апрель 23-теги Чарлыктарын бадылаар.

Моон-биле дүүштүр, а ол ышкаш «ССРЭ-ниң Ортумак машина тудуушкунун министрствозун тургузарының дугайында ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Чарлыын бадылаар дугайында» ССРЭ-ниң Дээди Соединиң 1953 чылдың август 8-теги доктаалын бугаар ССРЭ Конституциязының 70, 77 болгаш 78 дугаар чүүлдеринге чогуур өскертүүлелери болгаш немелделери кирибишаан, ол чүүлдерни дараазында хевир-биле бижиер:

23 дугаар чүүл. Украин Совет Социалисттиг Республикага: Винница, Волиньск, Ворошиловград, Днепродзержинск, Дрогобыч, Житомир, Закарпат, Запорожье, Киев, Кировоград, Крым, Львов, Николаево, Одесса, Полтава, Ровно, Сталино, Станислав, Сумы, Тернополь, Харьков, Херсон, Хмельницкий, Черкассы, Чернигов болгаш Черновиц областар кирер.

«70 дугаар чүүл. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң ССРЭ-ниң Дээди Соединиң:

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Бирги Оралакчылары;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Оралакчылары;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Күрүнениң план Комитетиниң даргазы;

Моон-биле дүүштүр ССРЭ Конституциязының 25 дугаар чүүлүңге чугула өскертүүлелери кирип, ол чүүлду дараазында хевир-биле бижиер:

«25 дугаар чүүл. Грузия Совет Социалисттиг Республикага Абха болгаш Аджар совет социалисттиг республикалар болгаш Мурнуу-Осетия автономнун область кирер.

3. «Белорус ССР-ниң Баранович, Бобруйск, Пинск, Полесье болгаш Полоцк областарың дүжүрениң дугайында» ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун 1954 чылдың январь 8-теги Чарлыын бадылаар.

Моон-биле дүүштүр ССРЭ Конституциязының 29 дугаар чүүлүңге чугула өскертүүлелери кирип, ол чүүлду дараазында хевир-биле бижиер:

«29 дугаар чүүл. Белорус Совет Социалисттиг Республикага Брест, Витебск, Гомель, Гродно, Минск, Могилев болгаш Молодечный областар кирер.

«77 дугаар чүүл. Ниити-эвилелдиң Министрстволарына хамааржыр Министрстволар болза:

- Ужар-чүүл үлөтпүүнүң;
- Автомобиль, трактор болгаш көдээ ажил-агы машина тудуунуң;
- Саазын болгаш ыяш ажилдап кыларының үлөтпүүнүң;
- Даштыкы салдыгын;
- Дээди өөредилгениң;
- Геология болгаш чер иштикиниң байлактарының;
- Белеткедериң;
- Машина тудуунуң болгаш прибор тудуунуң;
- Далай болгаш хем флорунуң;
- Нефть үлөтпүүнүң;
- Камгалап үлөтпүүнүң;
- Орук харылзааның;
- Радиотехника үлөтпүүнүң;
- Харылзааның;
- Ортумак машина тудуунуң;
- Станок тудуунуң болгаш дериг-херекселдер үлөтпүүнүң;
- Туруг болгаш орук машина тудуушкунунун;
- Металлургия болгаш химия үлөтпүүнүң бүдүрүлгелериниң тудуучун;

4. «Туркмен ССР-ниң составында Красноводск областы тургузарының дугайында» ССРЭ-ниң Дээди Соединиң 1952 чылдың апрель 4-теги Чарлыын бадылаар.

Моон-биле дүүштүр ССРЭ Конституциязының 29-а дугаар чүүлүңге «Ашхабад» деп сөстүң соонга «Красноводск» деп сөстү немээр.

5. «Литва ССР-ниң Вильнюс, Каунас, Клайпеда болгаш Шауляйск областарың дүжүрениң дугайында» ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун 1953 чылдың май 28-теги Чарлыын бадылаар.

Моон-биле дүүштүр ССРЭ Конституциязындан 29-в дугаар чүүлду казыр.

6. ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун:

«ССРЭ-ниң Аш-чем барааннар үлөтпүүнүң министрствозун тургузарының дугайында» 1953 чылдың август 24-теги;

«ССРЭ-ниң Калбак херегледил барааннарның үлөтпүүнүң министрствозун тургузарының дугайында» 1953 чылдың август 24-теги;

«ССРЭ-ниң Даштыкы салдыг министрствозун тургузарының дугайында» 1953 чылдың август 24-теги;

«ССРЭ-ниң Садыг министрствозун тургузарының дугайында» 1953 чылдың август 24-теги;

«ССРЭ-ниң Ужар-чүүл үлөтпүүнүң министрствозун тургузарының дугайында» 1953 чылдың август 24-теги;

«Автомобиль транспортуң болгаш чазаглыг оруктарының эвилел-республика министрствозун тургузар дугайында» 1953 чылдың август 26-дагы;

«ССРЭ-ниң Геология болгаш чер иштиниң байлааның министрствозун тургузар дугайында» 1953 чылдың август 31-деги;

«ССРЭ-ниң Совхозтар министрствозун тургузар дугайында» 1953 чылдың сентябрь 1-деги;

«Белеткедериң ниити-эвилел министрствозун тургузарының дугайында» 1953 чылдың ноябрь 21-деги;

«ССРЭ-ниң Көдээ ажил-агы болгаш белеткедлер министрствозун эде адаарының дугайында» 1953 чылдың ноябрь 25-теги;

«ССРЭ-ниң Радиотехника үлөтпүүнүң министрствозун тургузарының дугайында» 1954 чылдың январь 21-деги;

«ССРЭ-ниң Кара металлургияның эвилел-республика министрствозун болгаш ССРЭ-ниң Өвүгү металлургияның эвилел-республика министрствозун тургузарының дугайында» 1954 чылдың февраль 8-теги;

«ССРЭ-ниң Дээди өөредилгениң ниити-эвилел министрствозун тургузарының дугайында» 1954 чылдың март 9-тагы;

«ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанынга Күрүнениң Айыыл чок чоруунуң Комитетин тургузарының дугайында» 1954 чылдың март 13-теги;

«ССРЭ-ниң Балык үлөтпүүнүң министрствозун тургузарының дугайында» 1954 чылдың апрель 6-дагы;

«ССРЭ-ниң Эт болгаш сүт продуктуларының үлөтпүүнүң министрствозун тургузарының дугайында» 1954 чылдың апрель 17-деги;

Москва, Кремль. 1954 чылдың апрель 26.

«ССРЭ-ниң Электростанцияларның ниити-эвилел министрствозун болгаш ССРЭ-ниң Электротехника үлөтпүүнүң ниити-эвилел министрствозун тургузарының дугайында» 1954 чылдың апрель 17-деги;

«ССРЭ-ниң Судно тудуушкунунун үлөтпүүнүң ниити-эвилел министрствозун, ССРЭ-ниң Аар машина тудуушкунунун ниити-эвилел министрствозун, ССРЭ-ниң Аар машина тудуушкунунун ниити-эвилел министрствозун база ССРЭ-ниң Туруг болгаш орук машина тудуушкунунун ниити-эвилел министрствозун тургузарының дугайында» 1954 чылдың апрель 19-тагы;

«ССРЭ-ниң Автомобиль, трактор болгаш көдээ ажил-агы машиналар тудуушкунунун ниити-эвилел министрствозун, ССРЭ-ниң Станок тудуушкунунун болгаш дериг-херекселдер үлөтпүүнүң ниити-эвилел министрствозун база ССРЭ-ниң Машина тудуушкунунун болгаш прибор тудуушкунунун ниити-эвилел министрствозун тургузарының дугайында» 1954 чылдың апрель 19-тагы;

«ССРЭ-ниң Бяш үлөтпүүнүң эвилел-республика министрствозун болгаш ССРЭ-ниң Саазын болгаш ыяш ажилдап кылар үлөтпүүнүң ниити-эвилел министрствозун тургузарының дугайында» 1954 чылдың апрель 19-тагы;

«ССРЭ-ниң Металлургия болгаш химия үлөтпүүнүң тудуушкунунун ниити-эвилел министрствозун болгаш ССРЭ-ниң Тудуг эвилел-республика министрствозун тургузарының дугайында» 1954 чылдың апрель 19-тагы;

«ССРЭ-ниң Хөмүр даш үлөтпүүнүң ниити-эвилел министрствозун ССРЭ-ниң Хөмүр даш үлөтпүүнүң эвилел-республика министрствозун кылдыр эде тургузарының болгаш Украин ССР-ниң Хөмүр даш үлөтпүүнүң эвилел-республика министрствозун тургузарының дугайында» 1954 чылдың апрель 19-тагы;

«ССРЭ-ниң Күрүне банкызының дугайында» 1954 чылдың апрель 23-теги Чарлыктарын бадылаар.

Моон-биле дүүштүр, а ол ышкаш «ССРЭ-ниң Ортумак машина тудуушкунун министрствозун тургузарының дугайында ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Чарлыын бадылаар дугайында» ССРЭ-ниң Дээди Соединиң 1953 чылдың август 8-теги доктаалын бугаар ССРЭ Конституциязының 70, 77 болгаш 78 дугаар чүүлдеринге чогуур өскертүүлелери болгаш немелделери кирибишаан, ол чүүлдерни дараазында хевир-биле бижиер:

«70 дугаар чүүл. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң ССРЭ-ниң Дээди Соединиң:

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Бирги Оралакчылары;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Оралакчылары;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Күрүнениң план Комитетиниң даргазы;

Туруг херектериниң талазы-биле ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Күрүне Комитетиниң даргазы;

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Күрүнениң Айыыл чок чоруунуң Комитетиниң даргазы;

ССРЭ-ниң Күрүне банкызының Баштаар чериниң даргазы составтыг тургузар.

«77 дугаар чүүл. Ниити-эвилелдиң Министрстволарына хамааржыр Министрстволар болза:

- Ужар-чүүл үлөтпүүнүң;
- Автомобиль, трактор болгаш көдээ ажил-агы машина тудуунуң;
- Саазын болгаш ыяш ажилдап кыларының үлөтпүүнүң;
- Даштыкы салдыгын;
- Дээди өөредилгениң;
- Геология болгаш чер иштикиниң байлактарының;
- Белеткедериң;
- Машина тудуунуң болгаш прибор тудуунуң;
- Далай болгаш хем флорунуң;
- Нефть үлөтпүүнүң;
- Камгалап үлөтпүүнүң;
- Орук харылзааның;
- Радиотехника үлөтпүүнүң;
- Харылзааның;
- Ортумак машина тудуунуң;
- Станок тудуунуң болгаш дериг-херекселдер үлөтпүүнүң;
- Туруг болгаш орук машина тудуушкунунун;
- Металлургия болгаш химия үлөтпүүнүң бүдүрүлгелериниң тудуучун;

«78 дугаар чүүл. Эвилел-республика Министрстволарына хамааржыр Министрстволар болза:

- Автомобиль транспортуң болгаш чазаглыг оруктарының;
- Иштик херектериниң;
- Күрүне контролонун;
- Кадык-камгалааның;
- Даштыкы херектериниң;
- Култураның;
- Бяш үлөтпүүнүң;
- Камгалаалың;
- Эт болгаш сүт продуктуларының үлөтпүүнүң;
- Аш-чем барааннарның үлөтпүүнүң;
- Туруг материалдарының үлөтпүүнүң;
- Калбак херегледил барааннарның үлөтпүүнүң;
- Балык үлөтпүүнүң;
- Көдээ ажил-агының;
- Совхозтарының;
- Тудугуң;
- Садыгын;
- Хөмүр даш үлөтпүүнүң;
- Саңың;
- Өвүгү металлургияның;
- Кара металлургияның;
- Юстицияның.

ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Даргазы К. ВОРОШИЛОВ, ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Секретары Н. ПЕГОВ.

Москва, Кремль. 1954 чылдың апрель 26.

ССРЭ-ниң Конституциязының (үндезин хоойлу) 83 чүүлүңге өскерттишкиннер кириер дугайында Хоойлу

Эвилелдешкен республикаларның күрүне эргелелиниң органнарының системасына чорутуңга чаартылгаларга холбаштыр, Совет Социалисттиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Совети ССРЭ-ниң Конституциязының 83 чүүлүңден «Уран-чүүлдер херектериниң талазы-биле эргелелиниң начальниги; культура-чырыдышкын албан-челдериниң херектериниң талазы-биле комитетин даргазы,» деп сөстөрнө казааш, ол чүүлду моон адаанда хевирге бижирип доктаатты:

«83 чүүл. Эвилелдешкен республиканың Министрлер Чөвүлелини эвилелдешкен республиканың Дээди Совети мындыг составтыг кылдыр тургузар:

Эвилелдешкен республиканың Министрлер Чөвүлелиниң даргазы;

Министрлер Чөвүлелиниң даргазының оралакчылары;

Министрлер;

Күрүнениң план комиссиязының даргазы».

«83 чүүл. Эвилелдешкен республиканың Министрлер Чөвүлелини эвилелдешкен республиканың Дээди Совети мындыг составтыг кылдыр тургузар:

Эвилелдешкен республиканың Министрлер Чөвүлелиниң даргазы;

Министрлер Чөвүлелиниң даргазының оралакчылары;

Министрлер;

Күрүнениң план комиссиязының даргазы».

Москва, Кремль. 1954 чылдың апрель 26.

Москва, Кремль. 1954 чылдың апрель 26.

Хойжунуң чедишпирни

Чөөн-Хемчик районун «Коммунизмче орук» колхозунун хойжузу коммунист эш Дамбаажык ниитиниң мал ажилың хөгжүдөр дээш кызымак ажилдап турар. Төрөөн 201 хоюнун 204 хураганым ол камгалап алган болгаш ам төрүүр хойларның хураганнарын менди алыры-биле улуг кичэңгей салып турар.

Төрүп турар болгаш төрүүр чыгаан хойларны эш Дамбаажык дүңхүн-нүн дежурныйлаашкыны-биле хандырган. Амдызында суду эвээш хойларны хураганнарын хун-бүрүде тотур чөмгөр дээш сула далганын суга хайындиргаш, оң-биле эмистиктеп, чымчак көк сизген-биле чөмгөр, минералдык чүүлдер-биле хандырып, база төрөөн арган хойларны тургузу азырап турар.

К. БОРА-КӨЖЕ.

